

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Parallela Geographiae Veteris Et Novae

Parallela Geographica Italiae Veteris Et Novae

Briet, Philippe

Parisiis, 1649

Cap. VI. De Latio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13120

toire de

Perou-

se.

Plestinus. Ostenduntur in planitie rudera Castrorum, quod

hîc Romani postea fixerunt, hodie rudera *di Trasmeno*,
vbi incolæ urbem fuisse perhibent: hodie *Lago di Pe-*
rugia, nobis *le lac de Perouse*.Tusci, villa Plinij iunioris, de quâ tam sæpe in epistolis;
quibusdam malè, *Borgo san- Sepulchro*, nam fixa erat ad
ripam Tiberis supra Tifernum, quod hodie *Citta di*
Castello dicitur.

CAPVT SEXTVM.

De Latio.

NVLLVS in totâ Italiâ locus, immo nulla in orbe regio reperi-
tur apud auctores celebratior; quare æqui bonique lector
confulat, si caput istud paulò longiùs excurrat.

§. I. Historica descriptio Latij in genere.

NVM. I. Nomen Latij.

Sic dictum est à *latendo*, quòd in iis oris Saturnus profugus la-
tuisset, vt aiunt Virgilius, & Mythologi; vel quòd ea regio inter
Apenninum, & Alpes lateat, ita Varro. Quidam tamen hanc vo-
cem deducunt à Rege Latino; quamquam dubium sit vtrum hic
ab illa, an ille ab hac nomen acceperit.

NVM. 2. Origo Latinorum vbi de Aboriginibus & Pelasgis.

LATIVM incoluerunt primùm Siculi, seu Sicani; qui autem an-
te Siculos ignoratur; sic Halic. lib. 1. Sicani autem non tantùm in
Latino agro, sed & Sabino, & Tusco, saltèm ex parte, vixerunt.

Tum autem **ABORIGINES** degebant in montibus atque ita di-
cti sunt, vel quòd postea ab iis Romani exorti sunt; vel quòd ex
multis regionibus cõuenæ hîc consedissent quasi *Aberrigines* (quas
causas affert Dionys. Hal. lib. 1. Festus Pompeius, & Sextus Au-
relius Victor insinuant) aut certè à Græco ὄρος, quòd in montibus
vixerint, quam rationem quoque Dionys. attigit. Pausanias in

Ar-

Arcadicis eos Aborigines ex Arcadiâ venisse putat ducibus Oenotro & Peucetio Lycaonis filiis, quod extremum non multum abscedit à mente eiusdem Dionysii. Alij putant Aborigines *αὐτόθους* esse, ut testatur Dionysius, & Festus insinuat, quæ opinio vulgò creditur probabilior. Sed similis vero est Aborigines ex indigenis, atque Pelasgis permixtos esse.

PELASGI autem quinam fuerint iam diximus in Thessaliâ, ubi primam eorum originem retulimus; sed hîc obseruabis triplicem fuisse Græcorum migrationem qui aliquando vno nomine appellantur, ex quo nomine vniuersa perturbatur historia. Ego verò Græcos quater in Italiam irrupisse puto; *primò* duce Oenotro, & hæc Oenotriorum expeditio dicta fuit, annis 459. ante bellum Troianum, de quâ in magnâ Græciâ. Deinde quando Pelasgi postquam diu errauerunt, & constiterunt apud Dodonæos, videntes se hospitibus graues in Italiam venire per Padum fluuium, ubi & Spinam condiderunt annis ante Troiæ *ἄλωσιν* 328, annis 138. post Oenotrios. Hîc autem cùm aliquandiu consedissent partim à Barbaris delati sunt, partim in Umbriam trāsire Tarchonte Duce. Dum igitur Umbros inuadunt ab iis territi confugere ad Aborigines, qui in nouos accolæ insurgunt; sed cùm Pelasgi ad Cutiliæ lacum consedissent, hîcque vidissent fluitatem Insulam ab hostibus pacem petiuere prætexentes oraculum, quo iubebantur in eo loco consistere, ubi Insula *ἔχεται* moueretur, quam impetrauerunt, & iis iuncti egregiam hospitibus operam nauauerunt, ipsi Crotonem, seu Cortonâ occupauerunt, cum Aboriginibus Sicanos expulerunt ad Anienem fluuium; ex quo loco etiam Siculi eieci sunt à nouâ Sabinorum gente ex Opicis profectâ, quæ fortè gens Volscorum est.

ARCADES porro tertiam expeditionem suscipere 60. annis ante Troiæ *ἄλωσιν* duce Euandro. Is Euander filius erat Mercurij ex Nymphâ quæ Græcis Themis dicitur, Romanis Carmenta, & iunctus reliquiis Pelasgorum & Aboriginum, primò circa paludes Reatinas hæsit, deinde cæli grauitate compulsus, ad ea loca perrexit, ubi postmodum Roma condita est, ibique sedes fixit.

Quarta expeditio Græcorum, seu Pelasgorum HERCVLIS dicitur, quando venit in Italiam posteaquam Hispaniam, & Occidentalem plagam domuisset, cùm & suscepit filium Latinum dictum ex Fauni Regis filia, ut ait Iustinus lib. 43. Faunus erat filius Iani, qui Saturnum fugientem Iouis iras hospitio susceperat, &

hic susceperat communicatum à Iano regnum homo iustissimus, & à quo Regio Saturnia dicta fuit. Fuit quoque perhumaniter ab Arcadibus susceptus Hercules: sed hæc omnia de Hercule Liuius fabulosa credit. Quidquid sit certè Latinum in hac parte regnasse quando ad Latinum littus Troiani appulere Duce Æneâ. At cùm Latinus in acie à Rutulis cæsus esset, Æneas ad conciliandos Aborigines, Troianos & hospites suos vno nomine dixit.

NVM. 3. *Romanorum origo, & initium Imperij.*

ÆNEAS Regno in Italiâ constituto rerum potitus est tribus annis, quãdo appetitus à Rutulis, & Tyrrhenis, à Mezentio Rege Tyrrhenorum cæsus est. Successit Æneæ Ascanius filius, qui reparatis rebus suis pacem cum Mezentio fecit, & tricesimo post Lauinium conditum anno Albam Longam extruxit, quæ Romanæ Reip. fermentum fuit. Ascanio anno regni sui 38. demortuo successit Siluius Ascanij frater: hic post mortem Æneæ ex Lauinâ filiâ Latini natus erat, & inter pastores educatus; Iulio filio Ascanij honor sacerdotij concessus est, populo sic litem dirimente. Siluius successit Æneas filius, Æneæ Alba, Albæ Capetus, Capeto Cypus, Cypii Calpetus, Calpeto Tiberinus à quo Fl. quo haustus est nomen accepit, Tiberino Agrippa, Agrippæ Alladius Deorum contemptor, fulmine afflatus, & aquis haustus, Alladio Auentinus, Auentino Proca, Procæ Amulius & Numitor; sed Amulius fratrem Numitorem circumuenit; filiam eius Silviam (aliis Iliam) Vestalem fecit, quæ à Marte, vel ab Amulio ipso compressa gemellos edidit Romulum & Remum, qui à Faustulo & eius vxore meretrice educati occiso Amulio Numitorem atum in regnum restituerunt, & nouum regnum molientes Romam condiderunt; tam exiguam sub initium, vt eius muros per iocum Remus transiliret, qui iocus ei vitâ stetit. Quæ autem fuerint prima victoriarum rudimenta paucis accipe. A Sabinis exorsa est defendenti se potius quàm inuadenti similis; secuti Fidenates, mox Veientes, omnes à Romulo deuicti. Sub Numa religioso principe summa pax extitit: à Tullo Hostilio bella renouata, à cognatis Albanis sumptum exordium. Hi victi sunt in Curiatii per vnum Horatium, dein parum fideles in bello contra Fidenates, & Veientes, grauiores dependere pœnas, vrbs æquata

solo, mater in filia gremium translata est Albanis omnibus Romam immigrare iussis.

Sub Anco Martio tentati Latinorum tantum aliqui, atque subacti: sed eosdem potentiùs contudit Tarquinius Priscus, à quo & Sabini rebellantes compressi. A Servio Tullo res Romana potiùs ordinata quàm aucta. Tarquinius Superbus Gabios cepit, filij sui fortitudine, & vibicibus vsus, sed eius postea libidine Romam regnumque perdidit.

Exinde per Consules administrata Resp. nequicquam reditum moliente Tarquinio. Magnus ingruit à Porfena Rege Etruriæ metus, sed hunc excutere cœpit Horatij Coclitis virtus in ponte sublicio, pacem sancire constantia Scæuolæ compulit. Mox iterum victi Sabini, mox Aurunci. Sponte se dedit Præneste, vnde belli Latini femina, qui ad Regillum lacum deuicti fœdus percussere, sed quod abruperunt statim. Volsci gens ampla per se, tamen tunc & Hernicis coniuncta caput extulere, sed deuicti tandem vnà cum Æquis. Tum trans Tiberim regressum est: ad Cremeram arcem & fluuium res malè cessit trecentis Fabiis vno die oppressis. Iterum Æqui, Volsci, Hernici repressi sunt, & paulò post Æqui sub iugum missi per T. Q. Cincinnatum ab Aratro ad Dictaturam vocatum. Exinde sæpe renouata bella cum Volscis, Æquis, Veientibus, Faliscis, decennali obsidione capti Veientes. Galli Senones victoriarum penè obduxere fontem, ab iis capta Roma & incensa; sed statim virtute Camilli Po. Ro. fortuna reparata est: nihilominus cum Gallis deinceps pugnandum fuit, donec penè in Italia omnes extinguerentur. Inde in Samnites pro Campanis bellum susceptum quod 70. & ampliùs annos tenuit. Etruscorum quoque 12. populi simul coniurarunt, sed 60. suorum millia perdidere. Tarentinum quoque bellum sollicitos Ro. tenuit ob accersitum ex Epiro Pyrrhū, sed hic subactus Romanorum animos auxit: Punicum bellum primum eos potiùs exercuit quàm fregit; sed secundo bello Punico tam feliciter confecto, quàm infortunatè inchoatum erat, Romani deinceps non tam ad bella, quàm ad victorias profecti sunt, & ex orbe vniuerso quidquid optauerunt, obtinere.

N V M. 4. *Vtrum Romani & Latini Barbari dicti sint.*

HANC quæstionem aliàs leuiter attigimus, sed eo loco confi-

E E e ij

cienda est hoc pacto, si dixeris id credidisse nonnullos veterum, alios pernegasse.

Pro parte Aiente, profertur Liuius lib. 31. apud quem Macedonum legatus in concilio Ætolorum Romanos Barbaros appellat. Sed vt reliquos omittam Plautus disertè huic opinioni fauet, dum ait *Marcus vertit Barbarè hoc est Latine*: & in Captiuis cùm vnus Latij nonnullas vrbes appellasset, alter paulò post eas Barbaras vocat.

A Negante facit, *primò*, quòd lingua Latina credita sit Dialectus Æolica Græca, nonnullis tamen admissis Aboriginum vocibus, id Dionysius Halic. qui hoc diligenter se excussisse profiteretur: quod ante eum annotarat Tyrannio libertus Terentiæ vxoris Ciceronis, vt tradit Suidas. *Secundò*, quòd Ennius Romanos Græcos nominarit, vt tradit Festus, & quidam apud Plutarchum ex Heraclide Pontico Romam urbem Græcam dixerunt. *Tertio* denique apud Liuium in oratione Metij Suffetij ad Tullum Hostilium Latini Barbaris opponuntur, igitur Romani non putabantur Barbari. *Quartò* denique apud Plutarchum in vita T. Quintij Flamini Græci cum Romanis dicuntur *κοινωνήματα παλαιῆς γένους ἔχειν δοκούσας*, *habere videri antiqui generis communitatem*. Neque aliter proposita quæstio dissolui potest.

N V M. I. Diuitie Romanorum.

QUANTVM pecuniæ intulerint in Ærarium Imperatores Rom. victores, atque triumphantes ex variis locis T. Liuij colligere potes, si otium est. Vnus Paulus Æmilius ex Macedonicâ prædâ intulit supra tredecim milliones librarum nostrarum secundum opinionem Velleij, Cato Vticēsis ex bonis Ptolemæi Cyprij supra vndecim milliones. Cæsar 37. milliones cum dimidio, cùm militi & populo insuper 64. milliones distribuisset; atq; etiam postea sepouit in templo Opis 44. milliones quos Antonius suffuratus est, legauitque populo moriens decē & septem milliones. Augustus hæreditatis nomine ab amicis 250. milliones acceperat, quo imperāte Gallia 20. milliones annui tributi, ac totidē Ægyptus pensitabāt. Tiberius moriens ferè 169. milliones reliquit, quos vno anno Caligula profudit. Nero, vt taceam eius insana ædificia, conuiuia, &

alia quæ longè plus pecuniæ absumpserunt, in munera duntaxat 137. milliones cum dimidio effudit annis quatuordecim. Vitellius paucis mensibus in luxuriam 56. milliones abliguriuit, ut hîc omittam Commodum, Heliogabalum, & alia eiusmodi luxuriæ portenta. Denique (vnde Romana potissimum magnificentia colligitur) Vespasianus apud Suetonium requiri putabat ad perfectam Imperij administrationem duo millia millionum & insuper quingentos milliones, ut vetus lectio dicat, ut noua & emendata, & dubio procul verior, ducentos quinquaginta milliones.

N V M. 6. *Latij fines.*

FINES antiquissimi Latij videntur fuisse Antium, Tiberis, & Liris, quod elicitur ex Dionys. Halic. lib. 1. postea tamen Latium diuisum est in Antiquum & Nouum, ac proinde diuersi statuti sunt limites.

ANTIQUI LATII termini non ultra Antium promoti sunt: deinde à Tarquinio Superbo captâ Sueffâ Pometiâ Volscorum primariâ, iidem fines ad Circeios extensi; meminit horum terminorum Plinius.

NOVI LATII finis fuit Liris Fl. *le Cariglian*, aut meliùs linea ducta ab vrbe Sinuessâ per montem Massicum vsque ad Apenninum, ut vnâ regione Volsci, Aurunci, Hernici, Æqui cum Latinis & Rutulis continerentur: certè 30. Latini nominis populos fuisse tradit lib. 6. Dionysius Halicarnassensis.

§. 2. *Descriptio Historica populorum Noui Latij.*

Eos iam appellauì Volscos, Auruncos, Hernicos & Æquos, nam de Latinis & Rutulis satis suprâ diximus.

N V M. 1. *De Volscis & Opicis.*

NOMEN & ORIGO. Scyllaci ὄλοϊ dicuntur, Ptole. ὄλοϊ. Quinam autem & vnde fuerint difficile est statuere. Hoc certum habuisse peculiarem linguam quæ opponitur Latinæ, vnde illud tritum *Oscè & Volscè fabulantur quia Latinè nesciunt*, apud Festum ex Titinij fabulâ, sed hæc à Sabinorum linguâ non videtur fuisse

E E c c iij

discreta. Hic si vaticinari licet, eos esse puto qui ex Opicâ gentē contra Siculos bellum gessere eosque ex Latio expulere, & *Oscos* dictos aliter esse quasi Opicos: ratio est quia idem est *Oscè*, & *Opicè* fabulari, at idem est *Oscè* ac *Volscè*, igitur. Scio Strabonem manifestè *Oscos* ab *Opicis* distinguere; sed Latini, homini *Græculo* prævalere debent. Sunt autem *OPICI* dicti à serpentibus quibus eorum regio scatebat, & olim *Campaniæ* partem obtinebat, atque etiam *Latium*. Sane *Aristoteles* apud *Dionysium* posuit *Latium* in *Opicâ* terrâ, & *Plato* *Opicos* vocat, qui præerant mari *Tyrrheno*: item *Scymnus* ponit *Cumas* in terrâ *Opicâ*, & *Dionysius* in iisdem *Opicis*, *Misenum* & *Parthenopem* collocat: apud *Dionem* *Cæsar* videtur *Campanos* *Opicos* nominare; quis etiam ignorat *Atellam* in *Opicis* fuisse. Fuit ergo *Opicorum* gens amplissima, utpote quæ *Aufonas*, *Auruncos* *Aufonum* partem, *Campanos*, *Sabinos* & reliquos *Samnites* ex *Sabinis* oriundos, quorum omnium vna lingua fuit quæ opponitur *Græcæ* & *Latinæ*; unde *Ennius* apud *Agell.* lib. 17. c. 17. triplici corde instruitur, quod tribus linguis loqueretur, *Græcâ*, *Latinâ*, & *Oscâ*. Quod autem ait *Strabo* *Oscorum* gentem periisse, linguam remansisse; vel intelligendus de *Oscorum* gente latissimè patente, vel certè de *Volscis* qui sequenti tempore in *Latinorum* nomen transierunt; nam apud *Florum* lib. 1. cap. 11. pertinacissimi *Latinorum* dicuntur.

FINES. Ab Occidente separabantur à *Rutulis* & *Latinis*: à *Septentrione* *Æquis*, *Hernicis*, & *Marsis*: ab Oriente *Samnitibus*, & *Campanis*: denique à meridie maris inferi parte, & *Auruncis*.

NVM. 2. De Auruncis, & AVSONIBVS.

NOMEN & ORIGO. *Aufones* quondam à *Terracinâ* ad fretum vsque *Siculum* *Italiam* incoluerunt, unde sensim expulsi sunt ab *Oenotro* 17. ætatibus ante *Troia* *ἄλωσι*, ut postea dicemus. Unde factum ut pars illa diceretur *Oenotria*, quæ antè *Aufonia* vocabatur, sicut & tota *Italia*. Dicti autem sunt *Aufones* ab *Aufone* *Vlyssis* & *Calypsus* filio, ut omnes *Grammatici* putant. *Aufonum* vrbes porrò nominantur *Cales*, *Beneuentum*, *Nola*, ut ait *Suidas*, ut *Strabo* lib. 5. loca inter *Sinuëssam*, & *Terracinam*: videlicet expulsi ex superioribus locis *Beneuento*, &c. ad mare se continue-

runt infra Volscos, ubi dicti sunt Aurunci; sic enim disertè Seruius ad 7. Æneidos; *Aurunci Græcis Ausones nominantur: & apud Macrobius & Agellium pro Ausonibus appellantur Aurunci. Sed rem conficit Tzetzes ex Dione Cocceiano; Ausonia propria Auruncorum vocatur terra inter Campanos, & Volscos ad mare sita. Porro de nomine Auruncorum antiqui profus tacent.*

FINES AVRUNCORVM sunt, ab Oriente Mons Massicus supra Sueffam Auruncam; à Septentrione & Occidente hinc linea deuens ad Terracinam; à Meridie pars Inferimarum.

N V M. 3. De Hernicis.

NOMEN & ORIGO. Dicti sunt à Saxis quæ incolebant; nam Marsicâ & Sabinâ linguâ *Herna* significant *Saxa*, sic Festus & Seruius: Macrobius tamen eorum nomen ab Hernico quodam Pelasgo deduxit, quem Ætolum fuisse suspicatur, quia deinceps gens illa vno pede nudo ad bellum procedebat.

Initio Historiæ Romanæ semper distinguuntur à Latinis, & origine Sabini ex voce fati intelliguntur: tumque apud Dionys. Halic. dicuntur gens valida, bellicosa, & fortis; sed tandem in Latij fines nomenque transferunt.

FINES: à Septentrione Marsis, & Æquis coniunguntur, ab Oriente, Meridie, Occidente Volscis ambiuntur.

N V M. 4. De Æquis, seu Æquiculis.

NOMEN & ORIGO. Variis modis eorum effertur nomen, nam & dicuntur Æqui, & Æquicoli, & Æquani *αἰχμοί*, & Æquiculi, & Equicoli, apud Diodorum Siculum Æcli, & Æcicli. Vox autem illa *Cole*, & *Coli* innuit eos agris colendis vacasse; vnde Virgilius ad eorum nomen videtur allusisse dum cecinit 7. Æneidos,
— *duris Æquicula glebis.*

Sub initium Historiæ Romanæ à Latinis distinguuntur, vt apud Liuium lib. 3. dicuntur *agrum Latinum inuasisse*, & paulò post *in Latino castra possuisse*: item *vexatos excursionibus Æquorum Latinos*; igitur Latini non erant, sed victi, subiugati, attriti Latio accensi sunt, vt testatur Strabo lib. 5. & apud Florum lib. 1. cap. 11. *Pertinacissimi Latinorum dicuntur fuisse Æqui, & Volsci.*

Populationibus aptissimi erant, & quantum Romani pugnandi arte, tantum hi incursionibus valebant, Liius lib. 2. quod Virgilius sic expressit, — *semperque recentes*

Conuectare iuuat prædas, & viuere rapto.

FINES. A Septentrione per montes dirimuntur à Sabinis & Marfis; ab Occidente Latinis, seu Latio Antiquo in quod excurrerant per montem Algidum; ab Oriente attingebant Marfos, & Hernicos; à Meridie denique distinguebantur à Nouo Latio per montes supra Sacriportum.

§. 3. De Vrbe, seu Romana Ciuitate.

ROMANA ciuitas à Romulo & pastoribus vt vulgò creditur condita, à sceleratis atque decoctoribus in Asylum confluentibus aucta, ex initiis adedò paruis creuit vt eius murum per iocum Remus dicatur transiisse. Eius Epitheta in syllabum digesta legere poteris apud Ortelium in Latio antiquo, quorum hæc præstantissima; *Aeterna, caput gentium & orbis, curia dignitatum, mundi miraculum, orbis officina, templum omnium virtutum, Vranopolis, &c.*

N V M. I. Nomen & Origo.

ROMÆ aliud nomen fuisse impositum per Aborigines tradunt Plinius, Festus, Macrobius, & alij, quod nefas esset nominari: ideòque Valerium Soranum neci datum quòd eam vocem appellasset. Quidam *Valentiam* dictam esse volunt, & vocem *Ρώμη* Græcè ab Euandro formatam esse; sic Solinus cap. 1. Cùm autem antonomasticos *Vrbs* dicitur, intelligitur Roma; vt *Ἀθῆναι* Athenæ, *Ἀλεξάνδρεια* Alexandria.

De eius conditoribus decem vulgò & ampliùs recensentur opinioniones, quas leges apud Cluuerium, & Onuphrium ad nauseam hîc diffusos.

N V M. 2. Amplitudo.

DIONYS. Halic. lib. 14. ait Romam non multo capaciore[m] Athenis esse, at Athenæ ex Thucyd. sunt stadiorum 178. quæ efficiunt M. P. 22. & passus 250. A quo non multum aberrat Olympiodorus apud Photium, qui ait Amonem Geometram dimensum Urbem quo tempore eam Gothi inuaserunt, inuenisse 21. Milliaria,

ria. Plinius ei tribuit *xlii*. Mil. Pas. & ducentos; emendant Lipsius & Cluverius *M. xxliii* & 200. Notat tamen Plinius si habeatur ratio suburbiorum excurrere ad *Lxx*. M. Pas. vel ut alij emendant *Lxv*. M. P. Dionys. autem lib. 4. ait non facile dignosci posse quo usque se extendat, aut ubi desinat; certè ad usque Ostia procurrisse domos notat Lipsius; & Suetonius ait Neronem cogitasse Pomœrium urbis Ostia transferre, at *16*. Mil. Pas. distant ab urbe. Vopiscus denique in Aureliano ait eum sic muros urbis amplificasse, ut *50*. propè Millia Passuum continerent.

N v m. 3. Regiones urbis *xiv*.

Prima: Porta Capena dicta, in quâ Almo Fl. *Aqua Crabra*.

Secunda: Cœlimontium, ubi Suburra.

Tertia: Isis & Serapidis Moneta, ubi Carinæ, & Amphitheatrum Vespasiani.

Quarta: Via sacra, seu Templi pacis, ubi via sacra.

Quinta: Esquilina, ubi Castra Prætoria, & domus Meccenatis.

Sexta: Alta semita, ubi Thermæ Diocletiani, &c. item Constantini.

Septima: Via lata, ubi domus Martialis.

Octava: Forum Romanum, ubi Capitolium, & Milliarium aureum, Tempia Iani Gemini, Vestæ, &c. Asylum, 3. Fora Magnum seu Vetus, Cæsaris, & Augusti, Comitia, Rostra.

Nona: Circus Flaminius seu Campi Martij, ubi Pantheon Agrippæ, curia Pompeij.

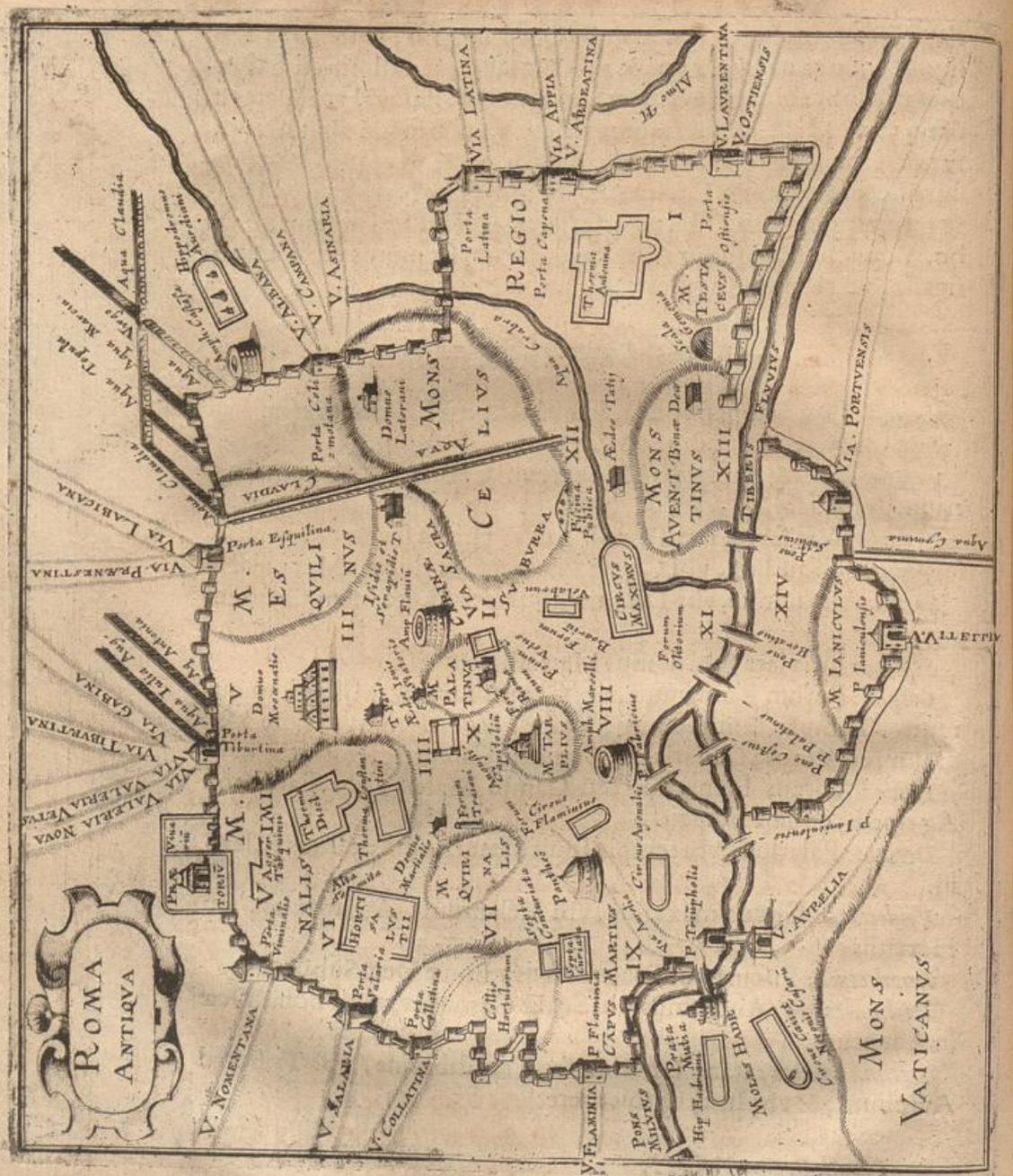
Decima: Palatium, ubi templa Iouis Statoris, & Apollinis Palatini.

Undecima: Circus maximus, ubi Velabrum, Ara maxima seu Herculis.

Duodecima: Piscina publica, ubi ædes Bonæ Dæ Subfaxanæ.

Decima-tertia: Aventinus, ubi Scalæ Gemoniæ, ædes Bonæ Dæ in Aventino.

Decima-quarta: trans Tiberim, seu Transiberina, ubi Tribunal Aurelium, & ubi Iudæi habitauerunt.

N V M. 4. Montes septem.

PALATINVS, de cuius origine magnæ lites.

CAPITOLINVS, antea Tarpeius : *le Capitole* : vbi templum Iouis, & Arx Tarpeia ; à capite humano hîc inuento nomen habet.

CÆLIVS, & Querquetulanus à syluâ Querneâ : *S. Iean de Latran.*

ESQVILINVS, ab excubiis dictus : *de Saincte Marie aux Neges.*

QVIRINALIS, *Monte Cavallo*, à duobus equis quos gigantes tenent opera Phidix & Praxitelis.

VIMINALIS, quibusdam confusus cum Esquilino, sic dictus à Ioue Vimineo cuius hîc sylua.

AVENTINVS, olim & Romurius dictus, quia hîc vidit augurium Romulus : nunc *de Saincte Sabine.*

Extra urbem. { IANICVLVS : nunc *Montorio.*
VATICANVS, sic dictus quòd hîc positus populus Ro. *Vatum* responso, pulsus Etruscis, vt Festus ; vel vt Gellius à Deo qui vagitibus præerat : hodie *le Vatican.*

N V M. 2. De Portis urbis Romæ.

C I. PORTA FLUMENTANA, sic dicta à vicino Tiberi, olim sita prope *campum Floræ*, sed Aureliano includente campum Martium translata est, & exinde dicta FLAMINIA à viâ quæ ex hac portâ existit : hodie *del popolo.*

T R A. COLLATINA, ab vrbe Collatiâ Sabinorum nomen habet, mutata etiam ab Aureliano, & dicta PINCIANA à nobili æde Pincianorum vicinâ.

T I. ACONENSIS, quia Agonia non procul celebrabantur, dicta & QVIRINALIS à colle vicino, vel ab æde vicina Romuli, ac demum SALARIA, quia per hanc sal ad Sabinos deferebatur : hodie nomen retinet *Salaria* : per hanc Galli in urbem irruerunt.

B E. VIMINALIS, à colle vbi sylua viminum, & ara Iouis Vimini : hodie *S. Agnetis*, ab æde vicinâ.

GABINA, seu GABIYSA, ab vrbe Gabiis, postea TIBURTINA, ab vrbe Tibure : hodie *S. Laurentij.*

ESQVILINA, ad quam sumebatur de fontibus suppli-

- cium, & vulgi corpora amburebantur: hodie *Porta Maior*, quia magno ædificio substructa est.
- R I M. CELIMONTANA, à monte Celio, postea ASINARIA; per hanc bis Gothi irrupere, sub Alarico, & Totilâ: hodie *S. Ioannis*, qui ad hanc missus est in dolium.
- FERENTINA, postea LATINA.
- CAPENA, postea APPIA, nunc *S. Sebastiani*.
- TRIGEMINA, quia egressi per hanc tres Horatij; postea OSTIENSIS ab vrbe: nunc *S. Pauli*.
- NAVALIS, à Nauibus vicinis, postea PORTVENSIS ad portum Ostiæ deducens.
- V L- IANICVLENSIS, ad montem Ianiculum sita: postea S. PANCRATII, etiam tempore Procopij.
- T R A FONTINALIS, à Fontibus; postea SEPTIMIANA, à Balneis vicinis Septimij Seueri.
- TIBE- TRIUMPHALIS, inter Septimianam, & Aureliam, per quam Triumphantes urbem subibant, & funus Augusti deductum Senatu iubente: iam tempore Procopij nulla erat.
- R I M. AVRELIA, prope Hadriani Molem, *le Chasteau S. Ange*, destructa sub Leone IV. Pontif. quando mons Vaticanus, & ædes S. Petri muris Romæ inclusa sunt.

N V M. 6. *De viis ex Româ per Italiam vniuersam sparsis.*

EX PORTA FLAMINIA	}	FLAMINIA sic dicta, vel à Flaminio qui ad Trasimenum cecidit, aut ab eius filio probabilius circa an. V. C. 533. strata, & ab vrbe <i>Ariminum</i> deducta, Apennino etiam per T. Vespasianum, postea exciso ad locum, qui nunc dicitur <i>Furlo Furlum</i> , hoc est <i>Saxū foratum</i> , in longum supra pedes centum, in latum, & altum pedum 12. silice ex-	}	ÆMILIA <i>Arimino Bononiam</i> , & inde <i>Aquileiam</i> , viâ circa Paludes deducta: itêmq; <i>Bononiâ</i> pertracta <i>Placentiam</i> . ex eâ	}	POSTHVMIANA, Tacito ex <i>Placentia</i> , per <i>Cremonam</i> , <i>Benedriacum</i> , <i>Mantuanam</i> , & <i>Veronam</i> .
		CASSIA ex <i>Milvio ponte Mutinâ</i> . CLODIA, vel <i>Claudia</i> , ex ponte <i>Milvio</i> , <i>Lucam</i> .				

N I A. cauato; nomen huius Imperatoris indicant literæ, hic ferè omninò arrosæ: pars eius viz munita est, & aptata ab Augusto Imperatore. Ex Ant. 222. M. Paf. ex Tab. Peutingeri 194. ex ea 9. existebant.

ANIANA }
 AVGVSTANA } *Minoris sunt momenti, & in historiâ parum celebrantur.*
 CIMINA }
 AMERINA }
 SEMPRONIANA }

Ex Portâ } COLLATINA, quæ Salaria iungebatur non
 COLLATINA. } proculab vrbe.

Ex Portâ } SALARIA sic dicta quòd per eam
 S A- } sal portaretur in Sabinos, ait
 L A- } Plin. lib. 31. c. 7. & in Hadriam
 R I A. } per Eretum, Reate, Cutilias deducebat: ad hæc tumulus Marij 7. Confulis: ex eâ existebant

QVINTIANA iuxta urbem Palatium in Sabinis.
 LVNIANA, ad Carsulam prope M. Coritum.

Ex Portâ } NOMENTANA, Nomentum deducit, & ad Eretum
 VIMI- } Sabinorum cadens in Salariam: inter hanc & Salar
 NALI. } riam se Nero interemit.

Ex Portâ } TIBVRTINA Tibur deducens; malè cum Gabinâ con-
 G A- } funditur.
 BINA, } VALERIA *Vetus*, ex portâ Tiburtinâ Hadriam ferebat.
 seu } VALERIA *Novâ*, quoniam deduceret ignoratur.
 Tibur- } GABINA, Gabios tendens Orientalior Tiburtinâ, ad
 tinâ. } hanc Gabinam vicit Camillus Gallos qui Romam incenderant.

Ex Portâ } LAVICANA, *Lauicum*, & *Anagninam* deducebat, & cum
 E S- } Latinâ necebat: ad hanc tumulus Didij Iuliani Imperatoris.
 QVI- } PRÆNESTINA, *Præneste*, & *Anagninam*, vbi Latinæ
 LINA. } iungebatur, & excurrerat *Beneuentum*.

Ex Portâ } TVSCVLANA, reparata per Messalam sub Augusto,
 CÆLI- } *Tusculum* ducebat.
 MON- } ALBANA, *Albam Longam*, ab eodem refecta.
 TANA. } CAMPANA } De iis nihil occurrit.
 ASINARIA }

Ex Portâ } LATINA, Martiali *Aufonia* dicta, ad quam fanum
LATI- } Fortunæ Muliebris; iungebatur Appiæ ad Cassi-
NA } num.

Ex Portâ } APPIA, *Regina viarum* dicta à Statio,
 } prima omnium strata ab Appio Cæ-
CA- } co V. C. 442. describitur accura-
PE- } tate à Procopio 1. de bel. Goth. &
NA, } ait integram omnino durasse ad
 } annos 900. hoc est circiter, scilicet
seu } verè 850: in eâ ad Terracinam,
AP- } saxum ad centum pedes longit.
PIA } 15. latitudinis excisum est; ad Ca-
 } puam pergebat 142. M. Pas. reli-
 } quum Brundisium vsque 238. Mil.
 } Pas. à Cæsare Iulio videtur confe-
 } ctam esse: tota erat igitur ex An-
 } tonino 380. Mil. Pas. ex Strab.
 } 360: ex eâ existebant, aut ei con-
 } neciebantur.

TRAIANA, *Benevento* ducens
Brundisium.

NUMICIA à
Numicio quo-
dam quæ *Brun-*
dusium vt Ap-
pia ducebat, ex
Horatio.

SETINA ab vrbe
Setia Capaniæ.

DOMITIANA
Sinuessa ducens
Puteolos Cumis;
quam cecinit
Statius.

ARDEATINA, ex Appiâ statim ab vrbe procedebat
Ardeam.

Ex Portâ } LAVRENTINA, Laurentum pergens.
 } OSTIENSIS, Ostia deducens nullo modo impedita, &
TIEN- } pridem strata 16. Mil. Pas. ex Antonino, ex Proco-
SI } pio 19. Mil. Pas. cum 125. Pas. hoc est stadiorum 126.

Ex Portâ } PORTVENSIS, ducens ad portum Ostiæ qui situs erat
POR- } ad Occidentalem alueum Tiberis, hodie *Fiume-*
TVEN- } *cino* quia angustior; & per illam transmittendus non
SI } erat fluuius.

Ex Portâ } VITELLIA, cuius meminit Tacitus, & ait
IANICVLENSI } ex hac portâ ad mare tendere.

Ex Portâ } TRIVMPHALIS, in duas discreta partes; vna
TRIVM- } tendebat in Capitolium, alia deferebat in cam-
PHALI } pos.

Ex Por- tâ	}	NOVA AVRELIA, cuius fit mentio in inscriptione; certè non multùm à sequenti dissidebat, vnusque & idem illas curauerat.	
		CORNELIA inter Triumphalem, & Aurelianam Veterem sita.	
A V-	}	AVRELIA VETVS, strata ab Aurelio Cotta anno Urbis 512. vt putat Sigonius: ducta est primùm ad forum vsque Aurelij ad 85. Mil. Pas. Tradit Strabo ad Sabbatios protractam esse ab Æmilio Scauro: Eutropius eam promouet ad Alpes maritimas, Antoninus Arelatensem vsque, & hodie etiam indigenæ vocant <i>lou Camin Aurelian</i> in Prouinciâ.	ÆMILIA SCAVRI, à <i>Vadis Sabbatis Dertonam</i> vsque protracta prius à <i>Foro Aurelij</i> , ad eadem <i>Vada</i> : sed hoc tantùm loco nomen stratoris seruauit.
L I A			

NVM. 7. Pontes Romani.

PONS MILVIUS: *Ponte-mole*, ad hunc pugnans Maxentius in Constantinum oppressus est.

PONS ÆLIUS: *Pont S. Ange*, ab Ælio Hadriano, cui adiacet *Moles Hadriani* dicta *le Chasteau S. Ange*.

PONS VATICANVS, seu TRIUMPHALIS: quia per hunc ingrediebantur Triumphantes: *nullus est*.

PONS IANICVLENSIS, à vicino monte Ianiculo; dictus & PONS RYPTVS, quia diu fractus iacuit; restitutus ab Aurelio dictus est AVRELIVS: *le Pont de Sixte*.

PONS FABRICIVS, nunc *Quatuor capitum* à statua quadriformi.

PONS CÆSTIVS, seu ESQVILINVS: *le Pont S. Barthelemy*.

PONS SENATORIVS, seu PALATINVS: *de Sainte Marie Egyptienne*.

PONS SVBLICIVS, ex trabibus conflatus quas *publicas* Volsci dicunt: deinde ab Æmilio ex lapide, aut ilice, dictusque ÆMILIVS: *non extat*.

NVM. 8. Campi Romani, seu Prata.

CAMPVS MARTIVS, qui fuit olim Tarquiniorum, & Marti sacroratus post Reges eiectos, vnde & accepit nomen: situs erat in-

ter Tiberim & vrbis Mœnia, vt intelligitur ex oratione Annibalidis apud Lium lib. 21. vocabatur aliter TIBERINVS: hodie locus inter montem Pincium, & Tiberim ad pontem Miluium, & facellum S. Iuliani, oppositus Vaticano.

PRATA QVINTIA: hodie inter vineam Mediceam, vulgò *la Vigna di Madama*, & Molem Hadriani *le Chasteau S. Ange*: sic dicta sunt à Marco Quintio Cincinnato Dictatore.

PRATA MVTTIA: data Mutio Scæuolæ à Po. Rom. virtutis ergò, atque constantiæ: hodie *la Ripa*.

NVM. 9. *Aqueductus præcipui Romani.*

Olim viginti illustres numerabantur, sed ætate Procopij tantum quatuordecim supererant: hi sunt in Historiis celeberrimi.

AQVA APPIA, ducta ab Appio Cæco, inuenta à P. Claudio Venoco.

AQVA MARCIA, à Q. Marcio Rege Pratore qui eam adduxit, olim Aufcia dicta, & fons Piconia, in Fucinum lacum cadens, mox cuniculo hausta, & deinde reddita.

AQVA IVLIA, aliter Tepula dicta ab Agrippâ multis venis collectis aucta.

AQVA VIRGO, sic dicta vel quia militibus hanc Virgo indicauit, vel quòd Herculanium riuum refugerit.

AQVA HASSIA, seu AVGVSTA, & Alletina, parum salubris.

AQVA CRABRA, de quâ in fluuiis Latij.

AQVA SABATINA, seu CYMINIA, ex lacu Sabatino edueta. *Et alia minus illustres.*

§. 4. *Descriptio Geographica Latij.*

NVM. 1. *Latini*, hodie la partie de la Champagne de Rome, entre Tiuoli, Velitri, Rome, & le fleuue Numico.

VR-
BES } OSTIA Colo. facta ab Anco Martio, Romanorum Nauale Straboni, aliter Ostia Tiberina. Repurgatus est portus à Iulio Cæsare, magnificè structus à Claudio, absolutus à Traiano. Hodie *Ostia*, nobis *le port d'Ostie*. Ferunt hic aliqui Æneam condidisse Troiam No-uam

M A-

uam, de quâ magna difficultas.

RITI-

Laurentum, postea Lauro-lauinium, vt aiunt Seruius, & Inscriptiones, indigenæ Laurentes, & Laurentini, ad quam urbem erat olim lucus ex lauro, item & stagnum quod tempore Seruij iam disparuerat: credunt aliqui dici, hodie *San-Lorenzo*.

MÆ.

V
R
B
E
S
M
E
D
I
T
E
R
R
A
N
E
Æ
A
N-

ALBA LONGA: Romæ mater, à porcellis albis sic dicta, & formâ oblongiore, vt aiunt Aurelius Victor, & Dionys. A Tullo Hostilio Rege diruta: hodie eius ruinæ ostenduntur in *monte Albano*. Hic quoque mons Albanus *monte Albano*, vbi ferix Latinæ celebrabantur; hic etiam Templum, & hospitia aliquot, eiusque incolæ Foropulienses dicebantur. In eo quoque Albanum Pompeij villa cuius ruæ hodie etiamnum hîc visuntur.

TIBVR: *Tiuoli*, incolæ Tiburtes, & Tiburs in singulari Dionys. τὰ Τίβυρα, Straboni τὰ Τίβυρα. In ea templum Herculi nobile: de eius conditore vide Cluuerium. *Superbum Tibur* Virgilio dicitur, Horatio *Argeo positum colono*.

GABII: incolæ Gabini, Albanorum Colo. ad quam urbem victi Galli à Camillo: celebris quoque est Sexti Tarquinij stratagemate; hodie *l'hosteria de Finocchio*.

PRÆNESTE Col. & Municipium: hodie *Palestrina*; Prænestis Dionys. & Stephano, sic dicta quòd montibus præster, ait Festus, vel vt ait Seruius ἀπὸ τῶν ἰλιβίων ab ilicibus. Dicta quoque est Stephane, quòd Telegonus hîc vidisset incolas ilice coronatos saltare; hîc etiam Fortunæ primigeniæ templum.

TUSCULVM, à quo Tusculani colles *les monts de Frescati*, dicta vrbs à sacrificiis, & Tuscis; vel quòd sit aditu difficilis quasi *δυσκοτος*: hodie *Toscolano*, ruinæ tantùm.

Tusculanum Ciceronis, antea Luc. Corn. Sullæ quod eluebatur Aquâ Crabrâ, hodie *Monasterio S. Mariæ di Grotta Ferrata*, inter *Frescati*, & *Rocca del Papa*.

Fortunæ muliebris templum ad Crabram Aquam Romam inter & Tusculanum, vbi Veruria mater Coriolanum flexit: hodie perit etiam loci nomen.

LAVICVM, & Labicum Colonia, & Municipium, quod ait

L I I Q V I L A T I I I .

Tullius suo tempore defecisse: locus hodie *Zagaruolo* Clu-
uerio. aliis *Valmontone*, perperam.

LANVVIVM Col. & Municipium, cuius Dictator Milo, vn-
de & oriundus Antoninus Pius, vbi Iunonis Sospitæ tem-
plum: hodie *Civita Lauina*, & *Civita Indovina* corruptâ in-
flexione.

ARICIA: hodie *l'Arícia*, incolæ Aricini, vbi & nemus Dia-
næ Tauricæ, vbi Rex Nemorensis; cuius meminit Sueto-
nius in Caligulâ, qui armis de sacerdotio depugnabat.
Iuxta hanc cliuus Virbij seu Aricini, lucus Egeriæ, &
fons, de quibus in fabulis, & Poëtis.

Bouillæ, incolæ Bouillani, vbi cæsus à Milone Clodius; ita
dictæ à voce *Hilla*, hoc est *intestina*, quòd eò aduenerit bos
ex vulnere trahens intestina: aliis parum peritè quasi boum
villa: *locus eius ostenditur*.

LAVINIVM à Lauiniâ vxore Æneæ, ad quam urbem lucus
Iouis Indigetis: hodie locus vbi Sacellum *Dive Petronilla*.
Hic primò seruati Penates Ro. Albam deportati; & Fanum
commune omnibus Latinis, ait Strabo.

L A- C V S	}	Ostiensis: hodie <i>Stagno</i> .
		Regillus in agro Tusculano ad quem apparuere Castor & Pollux Ro. bello Latino: hodie <i>le lac S. Praxede</i> .
L A- T I I antiqui	}	Aricinus: hodie <i>Lago di Iensano</i> , & <i>Nemo</i> , à duobus oppidis quorum hoc nemus etiam olim, vnde Rex Nemorensis dictus: quibusdam <i>Specchio di Diana</i> .
		ALBANVS: <i>Lago d' Albano</i> , de quo lege Plutarchum in Camillo.

F L V - M I - N A A N - T I -	}	TIBERIS, & Tibris: <i>Teuere</i> , à Tiberino Rege nomen accepit cùm antè Albula diceretur, sic Dionys. quamquam aliqui apud Varronem Tiberis nomen antiquum esse putent, Latinum autem esse Albulam: lintrium est capax penè ad fontem, maiorum nauium Romam vsque: de eius inundationibus & earum cau- sâ, multa Romanæ historiæ.
		ANIO enis, licèt hunc <i>Ανιῶνα</i> vocet Polybius, & <i>Anio- nis</i> sæpe Frontinus dicat; tres lacus amœnos defe- rens, qui nomen dedere Sublaqueo ex montibus

- Trebanorum ortus ait Plinius : hodie *Tenevone*.
 QVI } Almo Fluuiolus vbi lauabatur Mater Deorum quotan-
 nis Kal. Aprilis : hodie *Accia*, & *Acqua d'Accia*, ab in-
 LA- } colis *Acqua-taccia*, inter templum D. Pauli, & portam
 Trigeminam.
 TII } Aqua Crabra, Ciceroni Aqua Tusculana : hodie *la Ma-*
rana ; defluens fluuiolus inter *Frascati*, & *Rocca del*
Papa.
 Numicius Fl. hodie *Numico*, in quo cadauer *Aeneæ*
 repertum. Ex eo tantum licebat libare Vestæ.

NVM. 2. *Rutuli*, hodie la partie Maritime de la Champagne de Rome, entre le Fl. Numico, & Capo d'Antio.

RVTVLI illi sic coniuncti sunt cum antiquis Latinis, vt sit admodum difficile eos ab se inuicem diuellere ; ab his orti sunt *Saguntini* in Hispaniâ, vt astruunt *Linus*, & *Silius*.

- VR- } ARDEA sic dicta, quod Ardeæ auis augurio condita sit ;
 BES } hanc Troiam nouam dictam esse quidam malè pu-
 rant : hinc quoque Camillus exulauit : ad eam fon-
 tes Ardeatini admodum salutares : hodie eius rudera
 RV- } *Ardea*.
 TV- } Aphrodisium, seu Templum Veneris, ad quod Latini
 suos conuentus agebant : perierat iam Plinij ætate : si-
 tum erat circa oppidum *S. Anastasie*.
 LO- } CASTRVM INVI Virgilio, incolæ Castrani : Inui hoc est
 RVM. } Panos, seu Ephialtes, Latinè incubus, malè confun-
 ditur cum castro nouo in Tuscis : situm erat inter *S.*
Anastasiam, & *Capo d'Antio*.

NVM. 3. *Volsci*, hodie vne grande partie de la Champagne de Rome depuis *Pasiano*, *Velitri*, *Capo d'Antio*, & quelque peu de la terre de labour.

- VR- } ANTIQVM patria Neronis, & Caligulæ, Volscorum vrbs
 nobilissima *Dionys. lib. 6. & 8.* caput Volscorum *Li-*
 B E S } *uio*, celebris victoriâ Romanorum, vnde *Rostra* lo-
 cus vbi fixa *Rostra Nauium Antiatarum* V. C. an.
 416. Hic fuit templum *Fortunæ* celebre, & *Hadriani*
 Imp. hodie *Antio Rouinata*.

M A- Nauale Antiatum, cuius meminit Dionys. lib. 8. Ceno apud Liuium dici videtur appositum ostiis Fl. Loracinae, hodie *Lor*: est igitur hodie *Nettuno*.

RITI- CIRCAEI, olim Colo. tempore Strabonis πολίχριοι, Homero credita est Insula ait Plinius, nunc in planitie, dictaque fuit *Æxa*, sed aggesta continenti fluuio- rum limo, ait Theophrastus. Hanc Scholiastes Apol- lonij absurdè Tyrseniam vocat; locus eius hodie di- citur *Ciuita Vecchia*. Hic etiam Elpenoris tumulus, lo- cus hominem referens ex Theophrasto: hodie pro- pe oppidum *S. Felicitatis*. Cluuerius non aliam ob causam creditam Insulam putat, quàm ob Pompi- nas paludes. Iuxta Circeium Pro. hodie *monte Circello*.

M Æ TERRACINA, & Tarracina, & Terracinae, cum portu quem refecisse Antoninum Pium tradit in eius vitâ Spartianus; olim Trachine dicta ob saxi asperitatem cui insidet; linguâ Volscorum Anxur dicta Plinio. Hic colebatur Iupiter Anxurus, quasi ἀνευ ξυρῶ, sine nouacula, quia numquam barbam posuisset, hodie *Terracina*. Circa eam Galli Imp. villa, & locus Lautu- læ: hodie *Castello*.

VOL- Feroniæ lucus cum fonte, & templo: hæc fuit vxor Iouis Anxuri. Ita dictam innuit Dionys. lib. 2. à Spar- tanis tempore Lycurgi eò delatis ἀπὸ τῶ φέρειν ἀφ' αὐτῶ πελάγους. Quidam Proserpinam putant. In hoc templo serui Pileum fuebant, vnde Dea libertatis dicitur: hodie locus dicitur *Torre de Leuola*.

SCO- RVM.

VRBES SVESSA POMETIA: hodie omnino periit; ad discrimen Suef- sæ Auruncæ incolæ dicti Pometini, & Pometij, capta est tempore Tarquinij Prisci. Eam vocat Strabo μητρόπολιν Volscorum, Dionysio est ὡς περ ἡγεμῶν τῶ ἔθνης: rectè, nam Antium erat gentis caput.

Velitræ: hodie *Belitri*, & *Belletri*, vbi natus est Octavianus Augustus, incolæ Velitri, & Veliterni: de hac vrbe vi- de apud Suetonium plurima.

Norba: *Norma*; vbi Pœni tenuerunt obsides suos.

Signia: *Segni*; Colonia à Tarquinio ducta.

GGgg iij

SACRIPORTVS : circa oppidum *Paliano*; nam locus hic erat inter Signiam & Præneste memorabilis prælio inter Marium Iuniorem & Sullam

SETIA Col. *Sezza* : eius vinum cæteris Augustus antetulit, ait Plinius.

Sulmo; locus *Sermoneta*, ruinæ etiam periere.

PRIVERNVN : *Piperno*, incolæ Priuernates Colo antea Præfectura : de Priuernatibus, & quam pacem optauerint à Romanis, lege Liuium lib. 8.

Marcus collis prope Lanuuium ad Orientem, de quo sæpe Liuius : *nunc quid sit ignorant indigene.*

CORIOLI perierant iam tempore Plinij; ab his captis dictus est Coriolanus : iuxta Aricium, & Ardeam; *sed ubi nescitur.*

FORVM Appij, incolæ Forappi, locus differtus nautis, cauponibus atque malignis Horatio; sic dictum ab Appio dum viam sternit : situm erat circa *S. Donato.*

Tres Tabernæ : hodie *Cisterna*; harum Acta Apost. meminere : fuerunt tria diuersoria simul iuncta, ait Zosimus.

FRVINO : *Fraselone*; incolæ Frusinate ad Fl. Cosam Straboni; Liuius ait eos sollicitasse Hernicos, igitur non erant Hernici.

Fregellanum, Fregellæ, & Fregella; hodie *Ceperaro*; ad Lirim Fl. Straboni, à Samnitibus dirutum, reparatum à Ro. & postea euerfum.

Fabrateria : *Falwatera*, & *Faluatera*, incolæ Fabraterrij. Duplex fuit Antiqua, & Noua; hæc nullius nominis.

AQVINVM : *Aquino*, vrbs magna Straboni ad Fl. Melpim.

Interamna Lirinas cognomine, incolæ Interamnani Lirinate cognomento Succufani; vestigia eius visuntur prope *ponte Coruo.*

CASINVM, & Cassinum, quasi forum vetus à voce Sabinâ, seu *Oscâ Cascar* antiquius, vltima Latinorum Straboni : hodie *monte Cassino.* Iuxta erat villa M. Varronis.

Atina : *Atino*; à morbis dicta, quæ Græcis *ἀραι* Seruio, sed eam malè collocat in Pomptinis paludibus.

ARPINVM, incolæ Arpinates, Municipium, & Præfectura : *Arpino*, patria Ciceronis & Marij. Iuxta fuit fundus Ciceronis Arpinas dictus, & Villa Q. Ciceronis appellatum

Arcanum : hodie *Arco*.

SORA : *Sora*; Græcis Σαῦρα Col. Ro. cùm Samnitibus ceterpta esset : apud Strabonem ab eâ non procul Liris oritur.

LIRIS : de *Cariglian*, aliter *Scafati* à scaphâ, per quam transitur; amplissimus, & limpidissimus in quem Claudius Fucinum lacum immisit, de quo vide Suetoniũ.

FLV-

IN LIRIM { Cofas Frusinonem lauans, hodie *Piscia*
Leandro.

VII

CADUNT { Trerus Fabrateriam alluens : *Trero*.

MINORES { Melpis : hodie *Melfa*, & *Mele*.

FLVII { Fibrenus : *Fibreno*, eius meminit Tullius, &
ait Lirim reddere gelidiorẽ.

VOL-

SCO-

ASTVRA Fl. & Insula, in quâ fuit villa Ciceronis, teste Plutarcho; dictus est aliter *Stura*, Festo: hodie *Astura*, & *Stura*.

RVM.

Nymphæus : la *Nympha*.

VEENS, & Decennonius, *Anfento*, { Hi maximè Pompti-
seu *Bandino*. } nas paludes effi-
Amasenus : *Toppia*. } ciebant.

PA-

LVS

POM-

PTI-

NA.

{ Aliter Pomptinæ; sic dicta quasi Pometina, à Sueffâ Pometiâ ait Festus. Hanc paludem siccare meditabatur Iulius, præstitit Augustus; per hanc quoque Traianus viam saxo stravit. Siccata iterum sub Theodorico apud Cassiodorum, vbi palus Decennonij dicitur : certè meminit Fl. Decennonij Procopius, de quo suprâ. De *Insulis* postea capite decimo.

N v m. 4. *Aurunci*, hodie la partie de la terre de Labeur depuis Terracine, iusques vn peu au delà du Cariglian.

ORA

Spelunca villa : hodie *Sperlonga*; vbi Tiberius adiit discrimen, seruatus à Sciano; Prætorium dicitur apud Suetonium.

MA-

AMYCLÆ deleræ à serpentibus, aiunt Varro, Plinius, Seruius; à Laconibus conditæ, à Pythagoreis culturæ, qui quia non occidebant serpentes ab iis exterminati sunt : quare à Virgilio Tacitæ Amyclæ dicuntur : hæc frequens vipera & insanabili morsu : olim ab illis

- dictus sinus Amyclanus, qui & Caietanus, & Formianus.
- RITI- CAIETA vrbs & Prom. à nutrice Æneæ, aut à Græco *Kajev*, quòd hîc Æneæ classis incensa sit; Leander à Laconibus dictum, ait à curvitate, quoniam hi *curva* vocant *Caietas*.
- MA Formianum villa Ciceronis, dicta & Caietana, medio itinere inter Caietam, & Formias, certè Valer. Max. ait Cic. casum in villâ Caietanâ: hodie *la villa di Cicerone*.
- AV- FORMIA Municipium, Laconum opus Straboni lib. 5. sic dicta quasi *ὄρμια*, quia hîc crebræ stationes; Lestrygonum ciuitas fuit, quia hanc *Λεστρυγονίην* vocat: item quoque Lami vrbs, & domus Antiphatis apud Homerum dicitur, vt probat Cluuerius: hodie *Mola*.
- RVN- MINTURNÆ Colonia, & Minturna paulò supra Liris Fl. ostia, vbi rudera vrbs ostenduntur: malè dicitur hodie *Traiecto* in collibus ex aduerso illorum ruderû.
- RVM. Ad eam paludes Minturnenses in quibus delituit nudus Marius 7. Consul; item & lucus Maricæ, quam aliqui Venerem arbitrantur.
- CON- FVNDI, Municipium & Colonia in Agro CÆCVBO ad lacum Fundanum: hodie *Lago di Fundi*, vrbs ipsa *Fundi*. Ager autem ille Cæcubus licèt palustris fert vinum generosissimum; dulce est & Albano crassius ait Dioscorides; hoc Lestrygoniam amphoram, flexu poëtico cecinit Horatius.
- TI- Vescia oppidum, & Vescinus ager, incolæ Vesciates & Vesciani: extendebatur ille ager inter *Molam*, & Minturnæ rudera; sed *locus Vesciæ vrbs non potest assignari*.
- NENS Aufonia quoque vrbs, cuius meminit Liuius, *vbi fuerit ignoratur*.
- AV- MASSIVS mons huc quoque ex parte spectat: hodie *monte Dragone*.
- RVN- Item & LIRIS Fl. de quo suprâ in Volscis.

NUM. 5. *Hernici*, hodie les territoires d'Anagni, & d'Alatro, en la Champagne de Rome.

VR-
BES { ANAGNIA caput Hernicorum: hodie *Anagni*; incolæ Anagnini; Græcis etiam Anagnates; Diues à Virgilio, Cerealis Silio dicitur.
ALATRIUM: *Alatro*; aliter Aletrium Colonia, & Municipium, cuius incolæ Alatrinates.
HER-
NI-
CO-
RVM. { FERENTINUM: *Ferentino*, & corruptè vulgò *Florentino*; fuit olim Volscorum, sed iis creptum est ab Hernicis, quâ de re Volsci apud Liuium conqueruntur.
Verulæ, Floro Veruli, Colonia, à Nerua Imp. illustrata: hodie *Veroli*.

NUM. 6. *Aequi*, seu *Aequicoli*, hodie partie de la Champagne de Rome, autour de Subiaco, & à la source du Teuerone.

VR-
BES
ÆQ-
VORVM, seu
ÆQ-
VICVLORVM. { ALGIDVM oppidum, & mons Algidus, Romæ primordiis locus vterque clarus: hodie *l'Ostera* dicitur Cluuerio. Monti adiacet sylua eidem cognominis retinens reliquias veteris nominis *selua dell' Aglio*; incolæ Algidenses dicebantur.
Corbio, Romanis tradita ab Æquis victis, & diruta à M. Horatio Puluillo V. C. an. 297. vrbs hæc sita erat supra Algidum.
VITELLIA Colonia, vnde Vitellij Imp. maiores, olim ab Æquis per prodicionem occupata: Colonia peruetus erat paulò supra *Corbionem*.
TREBA: hodie *Trena*, & *Trene*; in Itinerario Trebulæ, Colonia, quam aliqui dictam volunt Augustam; huic montes vicini Plinio dicuntur Trebani, vnde oritur Anio Fl.
VALERIA, aliter VARIA: hodie *Vico-Varo*, ad Anienem Fl. Marsi tribuitur apud Anastasium, quia hoc æuo latius sumebatur nomen Marforum.
Carfeoli: *Arfuli*; à scriptoribus mediæ æui Carfulis, quâ vrbe Romani utebantur pro custodiâ nobiliorum, & triumphatorum.
SVBLAQVEVM villa, seu Sublacensis Neronis, à tribus lacubus sic dicta vt ait Plinius, qui Sambriuni, vel Sambriuij dicuntur; postea idem locus dictus est Sublacus, quò secessit S. Benedictus antequam Cassinum peteret: hodie *Subiaco*.
Parall. Geogr. Tom. II. HHhh